

I 8124
1548/11

1851

1851

869
1942

XXV. Д. 17

ГР. С. ПЪРЛИЧЕВЪ

ИЗБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ

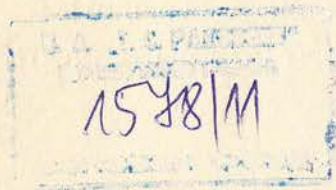
СЪ ПРЕДГОВОРЪ ОТЪ
ГЕОРГИ КОНСТАНТИНОВЪ

ХЕМУСЪ
А. Д. ЗА КНИГОПЕЧАТАНЕ И ИЗДАТЕЛСТВО
СОФИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.
Гр. С. Пърличевъ	III
Автобиография	1
Сердарьтъ	103

I 8124

ПЕЧАТНИЦА „КУЛТУРА“ — СОФИЯ

ГРИГОРЪ С. ПЪРЛИЧЕВЪ

И въ сждбата на Пърличева се отразяват ясно нѣкои отъ най-типичнитѣ моменти и прояви на нашето народностно възраждане, и неговиятъ животъ, въ своитѣ основни линии, се движи по насоки, предопредѣлени, отъ външнитѣ и вътрешни условия на народното битие, за всички изпъкващи дейци отъ оная епоха. Като Априлова, Д-ръ Селимински и Димитра Миладиновъ, и той най-напредъ е носителъ на грѣцка образованостъ и на грѣцки културни идеали. Този „моментъ“ въ развитието на Пърличева е отекненъ отъ факта, че той, Пърличевъ, е грѣкъ по мисль и грамотностъ дори въ шестдесетитѣ години — до насилствената смъртъ на братя Миладинови. Като Неофита Бозвели и П. Р. Славейковъ, Пърличевъ води неравна борба съ грѣцки владци и понася тежки страдания. Като Раковски, той възпѣва волнитѣ, героични българи, бранители на народната честь, и пише тѣжна автобиография, цель на която сж не външни описания, а вътрешната, духовната енергия, устояла на всички изпитания въ името на народната правда . . . Най-после, въ битието на Пърличева има и единъ Паисиевски случай:

— Беденъ, боленъ и постоянно меланхоличенъ студентъ въ Атина, Пърличевъ често слуша подигравки отъ грѣцитѣ къмъ неговитѣ родни братя. И пише после въ Автобиографията си: „Когато костурскитѣ майстори вървѣха вечеръ предъ университета и си говорѣха български, съученицитѣ ми казваха: — „Ето, минаватъ воловетѣ“. Кжсаше ми се сърдцето. Оскърбенъ въ народното честолюбие, тлѣхъ отъ гнѣвъ и не можехъ да го излѣя.“

Не напомнятъ ли ни тия признания мжкитѣ на Паисия въ Света гора и препирнитѣ на Раковски въ Куру-чешме?

Ето какъ, на фона на епохата, всички първенци биватъ сблизени не само съ идейнитѣ насоки на своята дейность, но и съ външната обстановка на живота си. И, все пакъ, тѣ — защото сж първенци — сж и рѣзко обособени. Обособенъ е и Пърличевъ — и то толкова силно, че изглежда изолиранъ, сжществуващъ нѣкакъ самъ за себе си и за родното си мѣсто. Едва въ наши дни, четиредесетъ и петъ години следъ смъртъта му, той започва да расте на фона на историята и дѣлото му изпъква съ своето общобългарско значение.

*

Пърличевъ е между преднитѣ дейци за българско национално свѣстяване въ Македония презъ втория (Миладиновския) периодъ отъ нейната духовна история.

Първиятъ, Паисиевскиятъ периодъ, е характеренъ съ туй, че роденитѣ въ Македония дейци, като Паисий и Неофитъ Рилски, отидоха на северъ и тамъ изразходваха усилията си, станаха първи двигатели на Възраждането. По това време въ Македония се явиха дветѣ първи български печатници (на Н. Карастояновъ въ Самоковъ и на х. Теодосий въ Солунъ). Отъ Македония е родоначалникътъ на периодичния ни печатъ К. Фотиновъ, въ Македония работѣха първи следпаисиевски просвѣтителни като Иоакимъ Кърчовски, Кирилъ Пѣйчиновичъ, Йорданъ х. Константиновъ Джинотъ¹. Отъ Македония (Скопие, 1830) се почна най-напредъ борбата срещу грѣцката патриаршия. И затова, съ голѣмо основание още проф. Маринъ Дриновъ, като отбеляза, че първата българска печатница е уредена въ Солунъ — градътъ на „словенското просвѣщение“, посочи: „Изобщо може да се каже, че Македонскитѣ българе сж захванале да се събуждатъ по-рано отъ източнитѣ.

¹ Н. Карастояновъ и К. Фотиновъ сж отъ Самоковъ, който граничи съ Македония и е подъ духовна зависимостъ отъ Рилския манастиръ.

Доста е да си наумимъ, че Македонци сж: и Паисий, отъ когото се захваща историята на българското възраждане, и Кирилъ Тетовецъ Пѣйчиновичъ, авторътъ на една отъ първитѣ печатни български книги, която е издадена още на 1816 г. въ Будинъ, и Неофитъ Рилски, патриархътъ на българскитѣ учители, и Христаки Павловичъ Дупничанинъ, и Иоанъ Димитриевичъ Охриданинъ, единъ отъ първитѣ български книгоиздателѣ въ Цариградъ, и много други отъ първитѣ дейци по възраждането на българския народъ“¹ . . .

Миладиновскиятъ периодъ отъ духовната история на Македония се характеризира съ героична мѣстна борба за българска просвѣта и черква, Димитъръ Миладиновъ и следъ него Григоръ Пърличевъ сж главнитѣ дейци вжтре въ Македония. Константинъ Миладиновъ и Райко Жинзифовъ подпомагатъ движението отвънъ, чрезъ въздействие надъ славянофилитѣ въ Русия и другаде.

*

Три факти правятъ отъ Пърличева исторически важна личностъ: 1. поемата му „Сердарьтъ“ наградена въ Атина презъ 1860 год. 2. борбата му за въвеждане на българския езикъ въ училища и черкви, и 3. Автобиографията му, въ която сж отразени неговата несломима воля, неговата здрава мдрость и нравствениятъ националенъ идеализъмъ на македонския българинъ. Най-ценни за българската история сж последнитѣ два

¹ Вж. „Първата българска типография въ Солунъ и нѣкои отъ напечатанитѣ въ нея книги“, въ „Периодическо списание“ кн. XXXI, 1889 год. Сръдецъ, и въ „Съчинения на М. С. Дриновъ“ томъ II. Издава Българската Академия на наукитѣ, София, 1911 год. стр. 425 нат.

За културната зависимостъ и изобщо за историческата сждба на Македония и България вж. крайно интересната статия на проф. А. Теодоровъ-Баланъ: „Македония и България като духъ и сила“, въ „Сборникъ въ честъ и въ паметъ на Луи Леже“ София, 1925 год., стр. 211 нат.